

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

LATİN AMERİKA
ÜLKELERİ

KARACAN

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Copyright: Daniel Mallo-Editorial Palsa S.A., Mexico
Türkiye'de Yayın Hakkı: KARACAN YAYINLARI/ONK

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**

Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **COŞKUN GÜNGÖRER**

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın
20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı, 3.4.1984
tarih ve 2152 sayılı, 15.10.1984 tarih ve
6125 sayılı kararları ile ilk 15 sayısı özel-
likle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile orta-
okul öğrencilerine tavsiye edilmiş olup, bu
sayısı da onaya sunulmuştur.**

Renk Ayrımı: **ÇALI GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASİMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI**, Basın Sarayı, Cağaloğlu-İstanbul.
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

LATİN AMERİKA ÜLKELERİ

LATİN AMERİKA ÜLKELERİ

AMERİKA KITASINDAKİ İSPANYOL VE
PORTEKİZ KOLONİLERİ XVIII. YÜZYIL SO-
NUNDA, KUZEYDE FLORİDA YARIMADASIN-
DAN GÜNEYDE RIO DE LA PLATA'NIN
ÖTESİNE KADAR UZANMAKTAYDI. ADI
GEÇEN TOPRAKLARIN BÜYÜK BİR BÖLÜ-
MÜ, KEŞİFTEN HEMEN SONRA BURLA-
RIN KOLONİLEŞTİRİLMESİNE....

....HIZ VEREN İSPANYA'YA AİTTİ. BU İSE
İSPANYA'DAN BİR HAYLİ GEÇ BAŞLAMIS
OLAN PORTEKİZ İSE BU DÖNEMDE BRE-
ZİL'YA'NIN TEK HÂKİMİ OLARAK
TANINIRDI.

İSPANYA KOLONİ İMPARATORLUĞU
XVIII. YÜZYILIN SONLARINA DOĞRU ESKİ
GÜCÜNÜ YİTİRMEYE BAŞLADI. BUNDA
EN BÜYÜK ETKEN, KOLONİ HALKINI
OLUŞTURAN "KREOL"
(KOLONİ DOĞUMLU
BEYAZLAR)'LERLE...

...AVRUPALI İSPANYOLLAR ARASINDA
ORTAYA ÇIKAN REKABETTİ. EKONOMİK
AÇIDAN ÖNEMLİ BİR KESİMİ OLUŞTURAN
KREOL'LERE KARŞIN AVRUPALI İSPAN-
YOLLAR DA, İSGAL ETTİKLERİ MAKAMLAR
DOLAYISIYLA, SİYASİ ALANDA BELİ BİR
ETKİNLİĞE SAHİPTİLER.

KRALLIK TARAFINDAN DA DESTEKLENEN MİRKANTİLİST POLİTİKA
UYARINCA EKONOMİK KONULARDA YÜRÜTÜLEN FAALİYETLERDE, AVRU-
PALI İSPANYOLLAR TERCİH EDİLİRDİ.

İSPANYOLLARA TANINAN BÜ İMTİYAZLAR,
MERKEZİ İDAREYİ DAHA DA GÜÇLENDİRMEK
AMACIYLA ÖNEMLİ MEVKİLERE KENDİ ADAMLARINI
YERLESTİREN BÖLRBON HANEDANI DEVRİNDE
DAHA DA ARTMIŞ DURLUMDAYDI.

LÜKEYE İHRAÇ YA DA İTHAL EDİLEN BÜTÜN MALLAR, ÖNCE YARIMADA VERGİYE TABİ TUTULUR, DAHA SONRA YERİNE ULAŞTIRILIRDI. BU ZORUNLUK İSPANYOL ASILLI TİCCARLARA BÜYÜK KAZANÇLAR SAĞLIYOR İYİ.

BUNA KARŞI ÇIKAN KRE'İLER, EKONOMİDE DAHA LİBERAL TEDBİRLERİN ALINMASINI TALEP ETTİLER. 1795'TE İNGİLTERE'YE KARŞI FRANSA'NIN YANINDA SAVAŞA KATILAN İSPANYA, BU DÖNEMDE DİŞ TİCARETİ DENETİME KONULSUNDA ETKİN BİR ROL OYNAYAMAMAKTAYDI.

ANCAK, GEREK NAPOLYON SAVASLARI, GEREKSE
AMIRAL NELSON'UN 1805'TE FRANSIZ-İSPANYOL
KARMA FİLOSLU KARŞISINDA ELDE ETTİĞİ ZAFER,
DENİZCİLİĞİ VE ULUSLARARASI TİCARETİ....

...OLUMSUZ YÖNDE ETKİLE-
MİŞ DURUMDAYDI. NE ORTA
AMERİKA ŞEKERİYLE KAKAO-
SUNU VE TÜTÜNÜNÜ, NE PERU
MADENLERİNİ, NE DE RİO DE
LA PLATA HAYVAN ÜRÜNLERİNİ
PAZARLAMA İMKÂNINA
SAHİPTİ.

BÖYLE BİR ORTAMDA KRET'LER
DE DÜNYADA KÖKLÜ DEĞİŞİKLİKLE-
RE YOL AÇAN BAZI OLAYLARDAN
(SANAYİ DEVRİMİ, ABONİN BAĞIM-
SIZLIK KAZANMASI, FRANSIZ İHTİ-
LALİ) ETKİLENMEKTE GECİKME-
LER, HATTA ZAMAN ZAMAN, İHTİLALCI OR-
DUDA GENERALLİĞE KADAR....

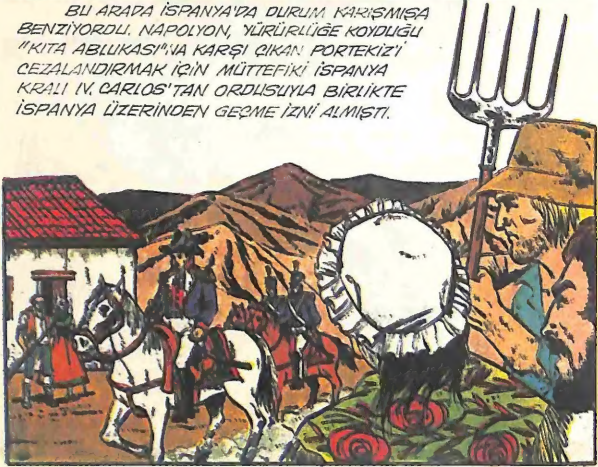
.... YÜKSELMIŞ OLAN VENEZUELALİ FRANCISCO
MİRANDA GİBİ BU OLAYLARIN İÇİNDE YER
ALDILAR. BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ SONUNDA ABD'NİN
DEVLET BASKANLIĞINA KADAR YÜKSELMIŞ OLAN THOMAS
JEFFERSON'UN YAKIN DOSTU OLAN MİRANDA, 1806
YILINDA ÜLKESİNİN BAĞIMSIZLIĞI İÇİN GİRİŞİMDE
BULLUNDUYSA DA BAŞARISIZLIĞA UĞRADI.

YETKİLERİNİ İYİ KULLANMA-
DIĞI GEREKÇESİYLE GÖREV-
DEN ALINAN RIO DE LA PLATA
GENEL VALİSİ SOBREMONTÉ'
NİN YERİNE FRANSIZ ASILLI
SANTIAGO DE LINIERS GETİRİL-
Dİ. YENİ GENEL VALİ KRÉ'L-
LERİN BÜYÜK DESTEĞİNE
SAHIPTI.

BU ARADA İSPANYA'DA DURUM KARIŞMIŞA
BENZİYORDU. NAPOLYON, YÜRÜRLÜĞE KOYDUĞU
"KİTA ABLUKASI"NA KARŞI ÇIKAN PORTEKİZİ
CEZALANDIRMAK İÇİN MÜTTEFİKİ İSPANYA
KRALI IV. CARLOS'TAN ORDUSUYLA BİRLİKTE
İSPANYA ÜZERİNDEN GEÇME İZNİ ALMIŞTI.

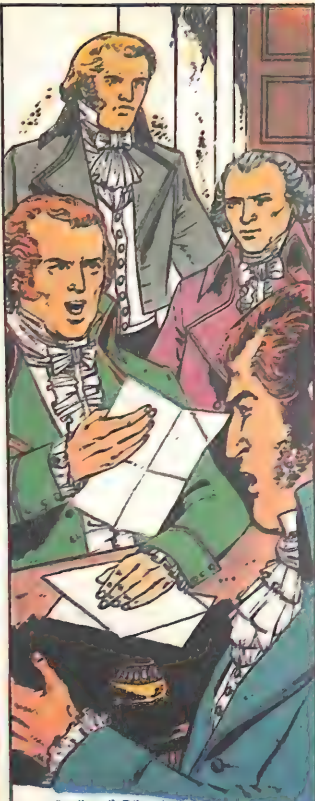

BU İZİN KRALLA VELİAHTIN
ARALARININ AÇILMASINA YOL
AÇTI. KRAL ÖNCE OĞLU VII.
FERDİNAND LEHİNE TAHTTAN
FERAGAT ETTİĞİNİ BİLDİR-
DİYSE DE FRANSA'NIN BAS-
KISIYLA BU KARARINI GERİ
ALDI.

NAPOLYON'UN ÖNERİSİ ÜZERİNE BAYON-
NE'DA SÜRDÜRÜLEN LÜÇLÜ GÖRÜŞMELER
S'RASINDA IV. CARLOS'UN OĞLU TARAFINDAN
KENDİSİNE GERİ VERİLEN TACI İMPARATORA
SUNMASI ÜZERİNE, NAPOLYON DA İSPANYA
TAHTINA KARDEŞİ JOSEPH'İ ATADIĞINI
BİLDİRDİ.

*Bu durumda açıkça isyana
tesvik edilen tasra eyaletleri
I. Joseph'i tanımayı reddederek
Fransızların elinde tutuklu bul-
unan VII. Ferdinand'a bağlılık yemi-
ni eden idari cuntalar kurmaya
zorlandılar.*

*Görüldüğü gibi bütün bu
olaylar Latin Amerika'yi büyük
ölçüde etkilemiş durumdaydı.*

CABILDO (ÜYELERİNİN BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU
KREOL'LERDEN OLUŞAN BELEDİYE TEŞKİLA-
TI)'NUN DESTEĞİNİ 3 MEKSİKA'DA HAREKETE
GEÇEN GENEL VALİ İTURRIGARAY, SEVILLE'-
DEKİNE BENZER BİR CUNTA
KURMAYI DENEDİ.

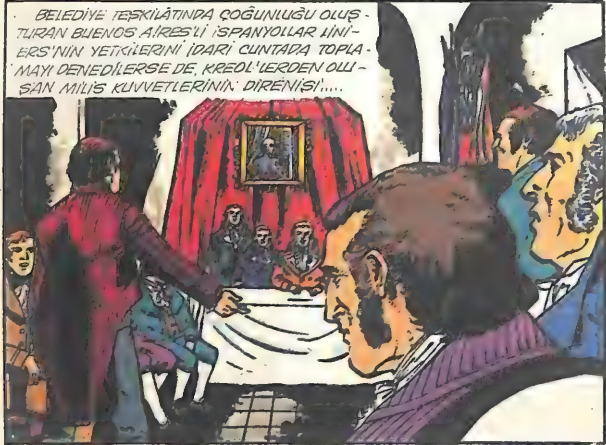
ANCAK KREOL'LERİN GÜÇLENMESİNDEN EN-
DİŞE LAYAN İSPANYOL ASILLI MEKSİKALILAR,
AUDENCIA (İSPANYOL ASILLILARIN ÇOĞUN-
LUKTA OLDUĞU İDARİ VE HUKUK TEŞKİLAT)'-
NİN DA ONAYIYLA İTURRIGARAY'I GÖREVDEN
ALMAYI BAŞARDILAR.

METROPOLÜN UYGULADIĞI İSTİKRARSIZ PO-
LİTİKA SONUÇLU ŞİLİ, YUKARI PERU VE QUITO'-
DA DA KREOL'LERLE İSPANYOL ASILILAR ARA-
SINDA SÜRTÜŞMELER MEYDANA GELDİ.

BELEDİYE TEŞKİLATINDA ÇOĞUNLUĞU OLUŞ-
TURAN BUENOS AIRES'Lİ İSPANYOLLAR UNİ-
VERSİTİNİN YETKİLERİNİ İDARİ CİNTADA TOPLA-
MAYI DENEDİLERSE DE, KREOL'LERDEN OLU-
ŞAN MİLİS KUVVETLERİNİN DİRENİŞİ'....

...KARŞISINDA YENİLGİYE UĞRAMAKTAN
KURTULAMADILAR. GÜÇLÜ OLDUKLARI BÖL-
GELERDEN BİRİ DE MONTEVIDEO'YDU.
BURADA OLUŞTURULAN BİR CUNTA,
BUENOS AIRES'İN TEPKİSİNE RAĞMEN
RİO DE LA PLATA GENEL VALİLİĞİNİN DE
ÜZERİNDE BİR YETKİYE SAHİP
OLUYORDU.

GÖRÜLDÜĞÜ GİBİ O ZAMANA KADAR YALNIZCA
SINIRLI BİR KESİMİ ETKİSİ ALTINA ALMIŞ OLAN İÇ
ÇEKİŞMELER ARTIK TOPLUMUN EGEMEN SINIFLARI-
NI DA SARMIŞA BENZİYORDU. BUNDAN ETKİLENME-
YEN TEK KESİM İSE YERLİLERDİ.

KOLONİ HALKININ BÜYÜK
ÇOĞUNLUĞUNU OLUŞTURAN
BU KESİM İKTİDARA BAŞ-
KALDIRMAK YERİNE KENDİ-
LERİNİ ZOR KULLANARAK
ÇALIŞTIRAN AVRUPALI ÇİFT-
LİK SAHİPLERİNE KARŞI.....

... AYAKLANMAYI TERCİH ETTİLER.

YERLİLER TARAFINDAN BAŞLATILAN
EN BÜYÜK İSYAN TUPAC AMARU LİDER-
LİĞİNDEKİ KEÇUA'LARIN 1780 YILINDA
PERU'DA GERÇEKLEŞTİRDİKLERİ AYAK-
LANMAYDI VE KREOL'LERLE İSPANYOL-
LARIN İŞBİRLİĞİ SONUÇLU GÜÇLÜKLE
BASTIRILDI.

LATİN AMERİKA TARİHİNDE
İSTİSNAİ BİR YERE SAHİP OLAN
TEK KOLONİ, BATI UÇU XVII. YÜZ-
YILDA FRANSIZ KORSANLAR
TARAFINDAN İSPANYOLLARDAN
KOPARILIP ALINAN SANTO-
DOMINGO'YDU.

FRANSIZLAR BÖLGEDEKİ KÖLE
SAYISINI ARTIRMAYA BÜYÜK ÖZEN
GÖSTERMİŞLERDİ, ÖYLE Kİ, BİR
BEYAZA 10 SIYAH DÜŞÜYÖRÜ,

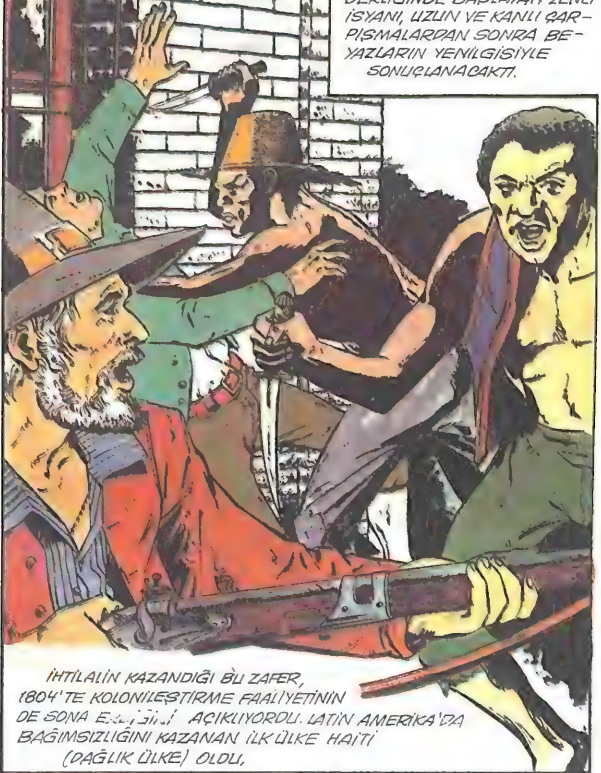
ZENCİLER VE MELEZLER FRANSIZ İHTİ-
LALİ'NDEN HEMEN SONRA İNSAN VE YURT-
TAŞ HAKLARI BİLDİRİSİ'NİN BU KİTAPTA DA
YÜRÜRLÜĞE KONMASINI TALEP ETMEYE
BAŞLADILAR.

PARİS İHTİLAL HÜKÜMETİ 1791'DE ÇIKARDIĞI BİR
KANUNLA KÖLELİĞİ YASAKLADIĞINI AÇIKLADI. ANCAK
SANTO-DOMİNGO'LU TOPRAK SAHİPLERİNİN BU KARARA
KARŞI ÇIKMASI ÜZERİNE İSYANLAR PATLAK VERDİ,

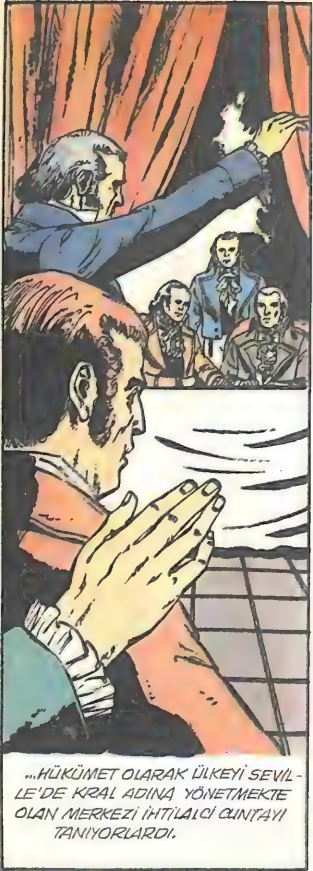

TOUSSAINT-LOUVRE, JEAN-JACQUES DESSALINES VE ALEXANDRE PETION ÖNDERLİĞİNDE BAŞLAYAN ZENCİ İSYANI, UZUN VE KANLI ÇARPİSMALARDAN SONRA BE-YAZLARIN YENİLGİSİYLE SONUÇLANACAKTI.

İHTİLALİN KAZANDIĞI BÜ ZAFER,
1804'TE KOLONİLEŞTİRME FAALİYETİNİN
DE SONA ETTİĞİNİ AÇIKLIYORDU. LATİN AMERİKA'DA
BAĞIMSIZLIĞINI KAZANAN İLK ÜLKE HAITİ
(DAĞLIK ÜLKE) OLDU.

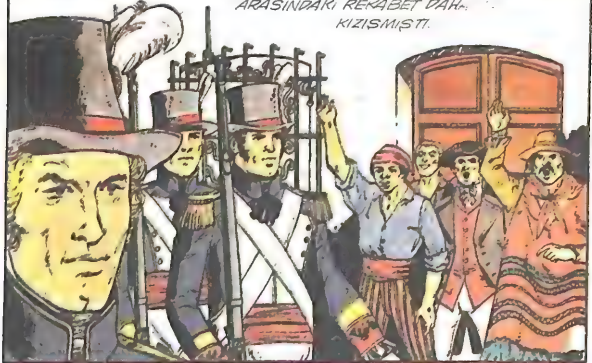
İHTİLALCI FİKİRLERİN
KREOL'LER ARASINDA BÜYÜK
İLGİ GÖRMESİNE, CARACAS,
BOGOTA, MEXİCO VE BUENOS
AIRES'E NAPOLYON'U TEMSİ-
LEN BİRER ELÇİ GÖNDERİL-
MİŞ OLMASINA RAĞMEN KO-
LONİLER, 1808'DE HÂLÂ TUTUK-
LU BULUNAN KRAL VII.
FERDİNAND'A OLAN
BAĞLILIKLA-
RINI SÜRDÜ-
RÜYORLAR
VE.....

BU SİYASİ ORTAM NAPOLYON'UN
SEVILLE'Yİ ELE GEÇİRMESİNDE,
SONRA CADİZ'DE KURULUŞ OLAN
CUNTANIN DA FRANSIZ ASKERLERİ
KARSISINDA TUTULMASINAK
1810'DA PASILMASI, SONRA..

...BAZI DEĞİŞİKLİKLERE UĞRAYACAKTI.
BAŞKENTTE BULUNAN MEŞRÜ YÖNETİMİN DEVRİLMESİ İLE
BİRLİKTE KOLONİLERDE YAŞAYAN KREOL'LERLE İSPANYOL İSİLLİLER
ARASINDAKİ REKABET DAHA DA
KIZIŞMIŞTI.

SONUNDA HER BELEDİYE
ÖRGÜTÜ KENDİ HÜR-MECLİ-
SİNİ TOPLAYARAK BU ÇEKİŞ-
MEYE BİR SON VERDİ.

Buenos Aires Belediye Örgütünde
bile krediler çoğunlukta idi. Bu dö-
nemde kraliyet görevlilerinin yetkile-
ri, Hür-Meclisler tarafından atanan
cuntalara devredildi.

BUNA KARŞILIK KIZILDERİLİLERLE KUZAYDEKİ MELEZLERİN
MEKSİKA'DA BAŞLATTIKLARI İSYANLA OLAY YENİ BOYUTLAR
KAZANIYORDU. GUADELOUPE BAKİRESİNİN HEYKELİNİ TAŞIYAN
DOLORES KASABASI PAPAZI MİGUEL HİDALGO ÖNDERLİĞİNDE
GÜNEYE DOĞRU İLERLEYEN İSYANCILAR, KÖYLÜLERLE KÜÇÜK RÜT-
BELİ DİN ADAMLARININ DA KENDİLERİNE KATILMASIYLA GUANAJUATO
VE GUADALAJARA GİBİ YERLEŞİM BÖLGELERİNİ ELE
GEÇİRDİLER.

İSPANYOLARLA KREOL'LERİN
İŞBİRLİĞİ SONUÇU TAM İSYANIN
BASTIRILDIĞI VE CHIHUAHUA'DA
YAKALANAN HIDALGO'NUN 1811'DE
ÖLÜME MAHKÛM EDİLDİĞİ BİR SIRA-
DA BU KEZ GÜNEYDE, RAHİP JOSE
MARIA MORELOS'UN ÖNDERLİĞİNDE,
KIZILDERİLİLERLE MELEZLERİN BAS-
LATTIĞI BİR İSYAN PATLAK VERDİ.

ORTA MEXİKA'YI İSGAL EDEN İS-
YANCILAR, 1813'TE ACAPULCO'YU
ELE GEÇİRDİLER. MORELOS BASKAN-
LIĞINDA CHILPANCINGO'DA TOPLA-
NAN BİR KONGRE ÜLKENİN BAĞIM-
SIZLIĞINI İLAN ETTİ.

ANCAK İSYAN, SOYLU KREOL'LERİN
DESTEĞİNDEKİ KRALLIK ORDULARI
TARAFINDAN 1815'TE BÜTÜNÜYLE BAS-
TIRILDI VE MORELOS ÖLDÜRÜLDÜ. BUNA
RAĞMEN HÂLÂ GÜNEYDEKİ BAZI YERLE-
ŞİM BÖLGELERİYLE VERAC-
RUZ'DA OLAYLAR DEVAM
ETMEKTEYDİ.

BU ARADA CARACAS'TA BULUNAN
MİRANDA "VII. FERDİNAND'IN HAKLARININ
KORUYUCUSU" OLARAK KABUL EDİLEN
CUNTAYI SİLAHLANDIRARAK DENETİMİ
ALTINDA TUTMAYI SÜRDÜRÜYORDU.

VENEZUELA SAHİLLERİNDEKİ
TOPRAK SAHİPLERİ TARAFINDAN
DESTEK GÖREN MİRANDA 1811'DE
BAĞIMSIZLIK İLAN EDEREK KUZAY AMERİKA
MODELİ BİR CUMHURİYET KURDU.

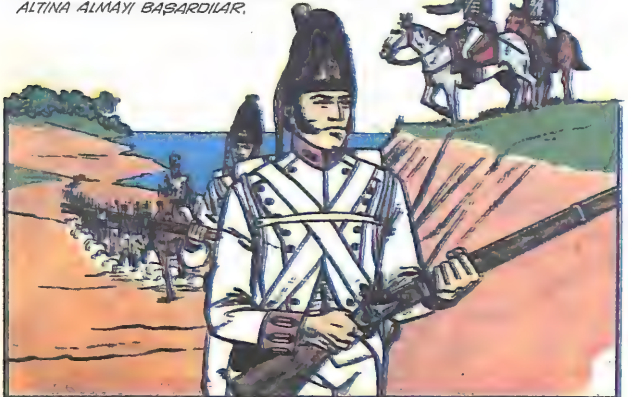
BU ARADA ÜLKENİN İÇ KISIMINDAKİ
EGEMEN ÇEVRELER YENİ REJİME KARŞI
ÇIKMAYA VE KRALLI DESTEKLEMeye DEVAM
EDİYORLARDI.

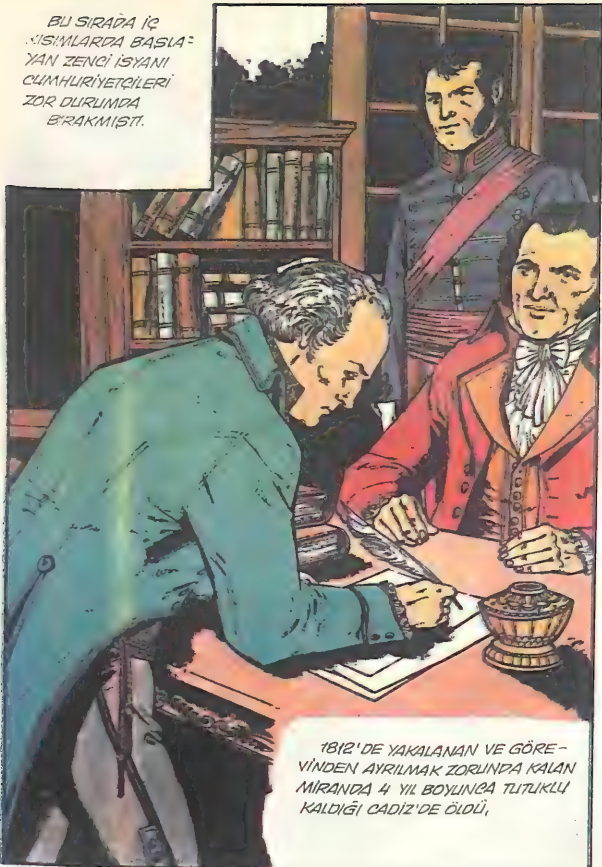
AYNI GÜNLERDE MEYDANA GELEN ŞİDDETLİ BİR DEPREM VENEZUELA' KIYILARINI ETKİSİ ALTINA ALARAK ÇOK SAYIDA KIYI ŞEHRİNİ YERLE BİR ETTİ.

DEPREMDEN BÜYÜK HASAR GÖREN CARACAS'A GİREN KRALİYET ORDULARI HİÇBİR DİRENİŞLE KARŞILAŞMADAN SAHİL BOYUNCA İLERLEMELERİNİ SÜRDÜLEREK BASKENTE SADIK KALAN PUERTO CABELLO KALESİNE KAVAR OLAN ALANI KONTROLLERİ ALTINA ALMAYI BAŞARDILAR.

BU SIRA'DA İÇ
KİŞİMLERDE BAŞLA-
YAN ZENCİ İSYANI
CUMHURİYETÇİLERİ
ZOR DURUMDA
BIRAKMIŞTI.

1812'DE YAKALANAN VE GÖRE-
V'İNDEN AYRILMAK ZORUNDA KALAN
MİRANDA 4 YIL BOYLUNCA TUTUKLU
KALDIĞI CADİZ'DE ÖLÜ,

BUNA RAĞMEN VENEZUELA'YI...
BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİ DEVAM
EDİYORDU. MİRANDA'NIN ORDU-
SINDA GÖREV ALMIŞ EMEKLİ BİR
SUBAY OLAN SİMON BOLİVAR, OR-
DUSUYLA BİRLİKTE YENİ-GRANA-
DA'DAN YOLA ÇIKARAK CARACAS'A
DOĞRU İLERLEMeye BAŞLADI....

....VE SEHRİN 1813 AĞUSTOS'UNDA
TESLİM OLMASINDAN SONRA MARE-
SALLIK RÜTBESİYLE ÖDÜLLENDİRİ-
LEREK "KURTARICI" LAKABINI ALDI.

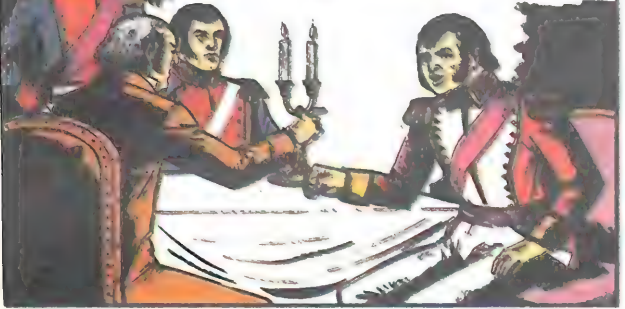
ERTESİ YIL ÜLKEDE
İKİNCİ KEZ CUMHURİYET
İLAN EDİLİYORDU.

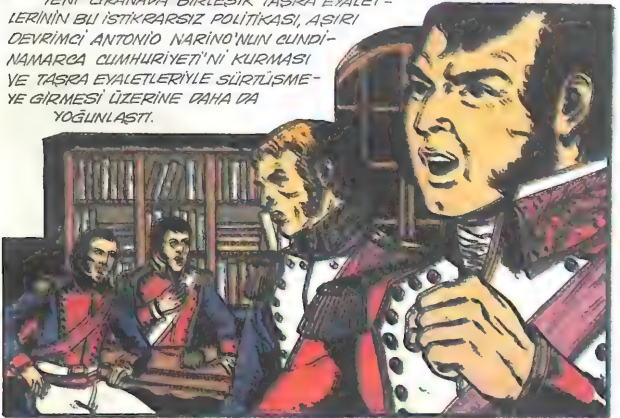
ANCAK BU YENİ REJİM DE JOSE
THOMAS BOVES KOMUTASINDAKİ
OVA HALKININ (LLANEROS) DESTEĞİN-
DEKİ KRALÇILARIN KARŞISINDA VARLI-
ĞINI KORUYAMAYACAK VE BOLİVAR
YENİ GRANADA'YA DÖNMELİ ZORUNDA
KALACAKTI.

İHTİLALİN YENİ GRANADA'DA DA FAZLA
TARAFTAR BULDUĞU SÖYLENEMEZDİ
GENEL VALİLİĞİN GÜNEYİ, QUITO VE PERU
YA SADIK KALMAYA DEVAM EDİYORDU.
VATANSEVERLER İSE BİRBİRLERİNE
DÜŞMÜŞLERDİ.

YENİ-GRANADA BİRLEŞİK TAŞRA EYALET-
LERİNİN BU İSTİKRARSIZ POLİTİKASI, AŞIRI
DEVRİMCİ ANTONIO NARİÑO'NUN CUNDI-
NAMARCA CUMHURİYETİ'Nİ KURMASI
VE TAŞRA EYALETLERİYLE SÜRTÜŞME-
YE GİRMESİ ÜZERİNE DAHA DA
YOĞUNLAŞTI.

BUNUN ÜZERİNE PERLİ'DAN YOLA ÇIKAN BİR
KRALLİYET ORDUSU ANTİOQUİA'YA GELEK
NARİNO'YU TUTUKLADI.

BOLİVAR'IN YENİDEN VATANSEVERLERİN
YANINDA YER ALMASI VE KAZANILAN BİRKAÇ
ASKERİ BAŞARI DA ÜLKEDE DÜZENİ SAĞLAMAK-
TA YETERLİ OLMAYACAK VE BOLİVAR YENİDEN
İNGİLTERE'NİN KARAYIP DENİZİ'NDEKİ KOLONİ-
LERİNDEN JAMAİKA'YA
KAÇMAK ZORUNDA
KALACAKTI.

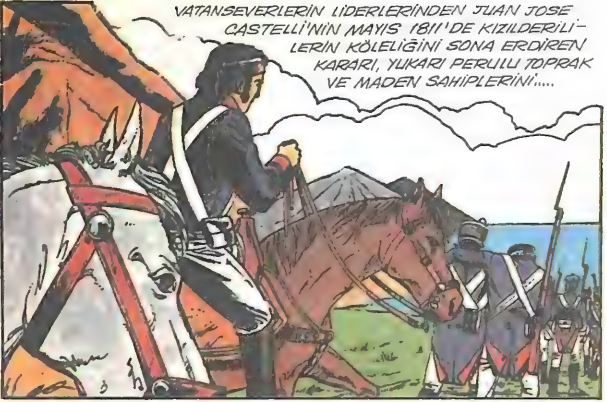
BU HAREKATı YİNE PERU GENEL VALİLİĞİNCE
GENERAL OSORIO KOMUTASINDA BİR ORDU-
NUN GÜNEY SİLİ'YE GÖNDERİLMESİ
İZLEDİ. AŞIRI DEVRİMCİLER SANTIAGO'YU
ELE GEÇİRMİŞLER VE JOSE MİGUEL
CARRERA BAŞKANLIĞINDA BİR DİKTA-
TÖR LÜK KURMUŞLARDI. BERNARDO
O'HIGGINS KOMUTASINDAKİ SİLİ'İ
VATANSEVERLER 1814 EKİMİNDE
RANCAGUA'DA OSORIO'NUN KAR-
SISINDA BÜYÜK BİR BOZĞUNA
UĞRADILAR.

Bu arada 1810 Mayıs'ında Buenos Aires Genel Valisi'nin yetkilerini devralmış olan Cunta, aşırı devrimcilerle ilimliler arasındaki mücadeleye tanık olmaktaydı. Ülke önceleri Mariano Moreno başkanlığındaki aşırı devrimci parti tarafından yönetildi. Cunta, ihtilalın Río de la Plata Genel Valiliğinde hızla yayılması üzerine askeri bir harekât başlatarak Kordoba'da Kraliyet Ordularına karşı büyük bir zafer elde etti ve yukarı Peru (Bolivya) üzerine yürüdü.

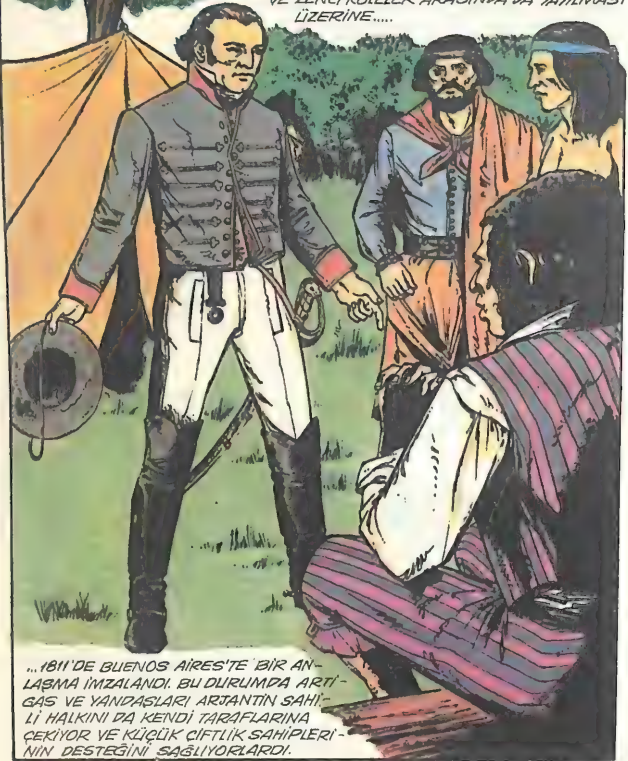
VATANSEVERLERİN LİDERLERİNDEN JUAN JOSE
CASTELLİ'NİN MAYIS 1811'DE KIZILDERİLİ-
LERİN KÖLELİĞİNİ SONA ERDİREN
KARARI, YUKARI PERULU TOPRAK
VE MADEN SAHİPLERİNİ.....

... ZOR DURUMDA BIRAKMIŞTI. BUNUN ÜZERİNE MEYDANA GELEN
ÇARPISIMALARDA VATANSEVERLER, BU KİŞİLERİN
DESTEĞİNDEKİ KRALİYET ORDUSU KARŞISINDA
HUAQUI'DE YENİLGİYE UĞRAMAKTAN KURTUL-
LAMADILAR. BUENOS AIRES'TEN ÜNLÜ AVU-
KAT VE İKTİSATÇI MANUEL BELGRANO
KOMUTASINDA PARAGUAY'A DOĞRU YOLA
ÇIKAN BİR BAŞKA VATANSEVER
ORDUSU DA TUCUARI'DE
MAĞLUP OLDU.

BU ARADA KRALCILARIN EGEMEN
OLDUGU DOĞUDA (URUGUAY) YASA-
YAN BİR GRUP MADENCI VE ÇİFTÇİ
JOSE GERVASIO DE ARTIGAS KOMU-
TASINDA SİLAHA SARILMIŞ BULUNUYOR-
DU. İSYANIN KÖYLÜLERLE KIZILDERİLİLER
VE ZENCİ KÖLELER ARASINDA DA YAYILMASI
ÜZERİNE.....

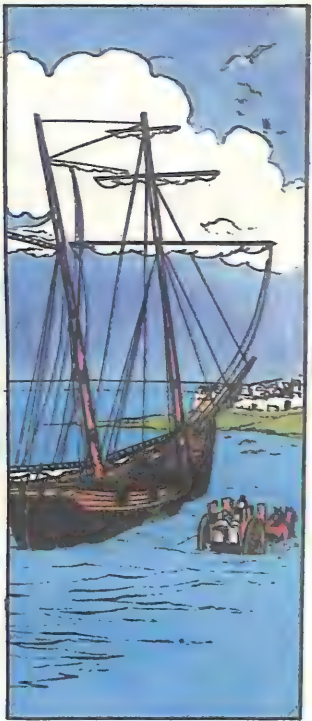

...1811'DE BUENOS AIRES'TE BİR AN-
LAŞMA İMZALANDI. BU DURUMDA ARTI-
GAS VE YANDAŞLARI ARTANTIN SAHİ-
Lİ HALKINI DA KENDİ TARAFLARINA
ÇEKİYOR VE KÜÇÜK ÇİFTLİK SAHİPLERİ-
NİN DESTEĞİNİ SAĞLIYORLARDI.

BU DÖNEMDE BUENOS AIRES HÜKÜMETİ BÜYÜK BİR BUNALIM İÇİNDEYDİ VE İKTİDAR SÜREKLİ EL DEĞİŞTİRİYORDU. İKİNCİ TRİLİM-VİRLİK YÖNETİMİ 1813'TE ÜLKENİN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETMEK ÜZERE GENEL KURUCU MECLİS'İ TOPLANTIYA ÇAĞIRDI. RIO DE LA PLATA BİRLEŞİK TAŞRA EYALETLERİNCE WILLIAM BROWN KOMUTASINDA 1814'TE HAREKETE GEÇİRİLEN DONANMANIN MONTEVIDEO'YU KUSATMASI ÜZERİNE ARJANTİN SAHİLLERİNİN YÖNETİMİ ARTIGASA GEÇTİ.

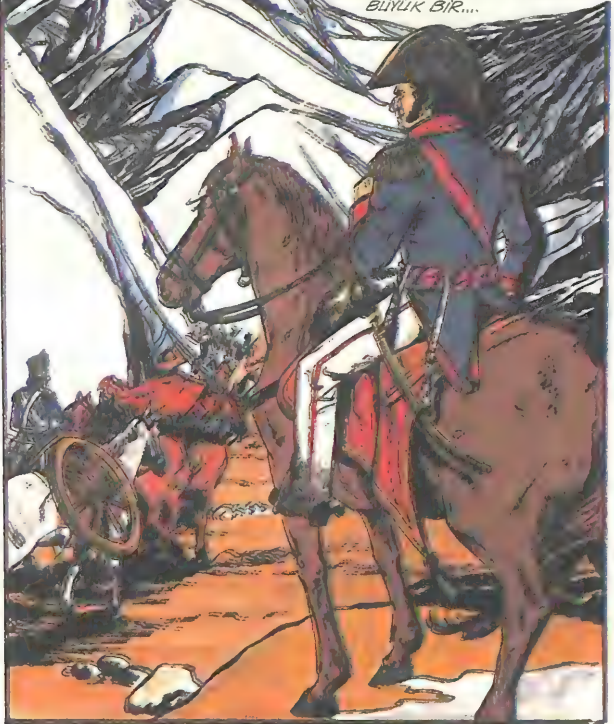
BU ARADA NAPOLYON YENİLMİŞ
VE İSPANYA TAHTINA YENİDEN VII.
FERDİNAND GEÇMİŞ BULUNUYORDU.
İSPANYA'NIN AMERİKA KITASINDAKİ
BİRLİKLERİNİ TAKVİYE ETMEK ÜZERE
BÖLGEYE GÖNDERDİĞİ 10 000 ASKER,
GENERAL MORILLO'NUN.....

....EMRİ ÜZERİNE 1815'TE VENE-
ZUELA'DA KARAYA ÇIKTI.

İSPANYA İLE KOLONİLERİ ARASIN-
DAKİ ÇEKİŞMEYE TARAFSIZ GÖZÜ-
KEN İNGİLTERE VE AMERİKA BİRLE-
ŞİK DEVLETLERİ AÇLIĞA ZEL ALTINDAN
KOLONİLERİ DESTEKLİYORLARDI.
RIO DE LA PLATA BİRLEŞİK EYALETLERİ
1816'DA BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETTİ.

ÜNİLÜ STRATEJİ UZMANI JOSE DE SAN
MARTİN'İN ÖNERİSİ ÜZERİNE SİLİ VE
PERU'YU ELE GEÇİRMEK ÜZERE MEN-
DOZA'DA TOPLANAN ORDU, SÜRĞÜN-
DEKİ SİLİLİLERİN VE KENDİLERİNE
KATILMASIYLA 1817 YAZINDA SAN
MARTİN KUMULASINDA AND DAĞ-
LARI'NI AŞARAK CHACABUO'DA
BÜYÜK BİR....

...ZAFER ELDE ETTİ, BU ZAFERLE BİRLİKTE SANTIAGO'YU DA AÇILMIŞ OLUYORDU. ERTESİ YIL BAĞIMSIZLIĞINI İLAN EDEN SİLİ, BASKANLIĞA BERNARDO O'HIGGINS'I GETİRDİĞİNİ AÇIKLADI. SAN MARTİN, ORDUSUNUN CANCHA RAYADA'DA BEKLENMEDİK BİR BOZGUNA LIĞRAMASINA RAĞMEN....

...1818'DE MAİPU'DA KAZANDIĞI ZAFERLE KRALİYET ORDUSUNU GERİ PÜSKÜRTMEYİ BAŞARDI. BU ARADA BOLİVAR, LLANEROS'LARIN DA KENDİSİNE KATILMASIYLA 2000 KIZILDERİLİ VE 500 İNGİLİZ ASKERİ DESTEĞİNDE BÜYÜK BİR ORDU KURMAKLA MEŞGULDU.

1819'DA BOYACA'DA KAZANILAN
ZAFER BOLIVARA BOGOTA'NIN İS-
GALİNİ VE YENİ-GRANADA'NIN ORTA
VE KUZAY BÖLGELERİNİ DENETİM
ALTINA ALMA BAŞARISINI KAZAN-
DIRDI.

İSPANYA'DA KRAL VII. FERDİ-
NAND'IN MUTLAKİYETÇİ POLİTİKA-
SI LİBERAL ÇEVRELERCE ENGEL-
LENMEYE BAŞLANMIŞ DURUM-
DAYDI. BU KARİŞIKLIK EN ÇOK
KOLONİLERDEKİ KRAL TARAF-
TARLARINI ETKİLİYOR VE VATAN-
SEVERLERİN İŞİNİ KOLAYLAŞ-
TIRIYORDU.

BU ARADA SİLİ'DE BULUNAN SAN MARTİN, O'HIGGINS'İN DESTEĞİNDE, PERU'YA BİR SEFER DÜZENLEMELERİ MEĞGULDÜ. ASKERİ BİRLİKLERİN SİLİ'DEN PERU'YA NAKLİ KONUSUNDA ÖZGÜRLÜK YANLISI İNGİLİZ KORSANI LORD COCHRANE'İN YARDIMINA BAŞVURULDÜ.

KRALÇILAR ARASINDA MEYDANA GELEN ÇEKİŞMELERDEN YARARLANAN SAN MARTİN, SINIRLI SAYIDAKİ ASKERİ GÜCÜNE RAĞMEN LİMA'YA ULAŞMAYI BAŞARMİŞ VE 1821'DE LÜKENİN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN EDEREK PERU'NUN SAVUNMASINI LÜSTLENDİĞİNİ AÇIKLAMİŞTİ.

AYNI YIL BOLIVAR TARAFINDAN, GENERAL MORILLO'NUN GÖREVDEN ALINDIĞI VENEZUELA'DA KRALİYET ORDUSUNA KARŞI BİR MÜCADELE BAŞLATILDI. CARABOBO'DA KAZANILAN ZAFERDEN SONRA CARACAS'A GİREN BOLIVAR, YENİDEN CUMHURİYET İLÂN ETTİ.

YARDIMCISI SUCRE, KISA BİR SÜRE SONRA PICHINCHA'DA ELDE ETTİĞİ BAŞARIYLA QUITO'NUN DA VATANSEVERLERİN ELİNE GEÇTİĞİNİ MÜJDELİYORDU.

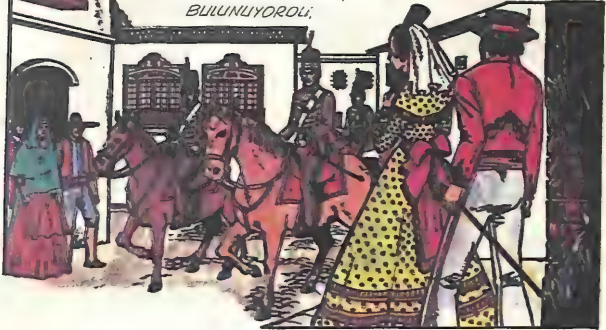
CUCUTA'DA YAPILAN BİR TOPLANTIDA, ELE GEÇİRİLEN
TOPRAKLAR ÜZERİNDE (YENİ-GRANADA, VENEZUELA VE
QUITO) KOLOMBİYA FEDERAL CUMHURİYETİ'NİN
KURULUĞU AÇIKLANDI.

YENİ REJİMİN KÖLELİĞİ
KALDIRDIĞINI İLAN ETMESİ
ÜZERİNE KİYIDA BULUNAN
TOPRAK SAHİPLERİ BU DURUMA
İTİRAZ ETTİLER ANCAK BOLİVAR
BÜTÜN BUNLARIN LİSTESİNDEN
GELEREK ÜLKEDE DÜZENİ
SAĞLAMAYI BAŞARDI.

AYNI DÖNEMDE MEKSİKA'DA MORELAS'A KARŞI
GİRİŞTİĞİ ÇARPIŞMALARLA LİN KAZANMIŞ OLAN
GENERAL İTURBIDE, İSPANYA YETKİLİLERİNE YÖ-
REDE BÖLGESEL BİR KRALLIK KURULMASINI VE
BAŞINA DA VII. FERDİNAND'IN SOYLUNDAN BİRİNİN
GETİRİLMESİNİ ÖNERMİŞ
BULUNUYORDU.

BU ÖNERİSİNİN REDDOLUNMASI
ÜZERİNE I. AGUSTİN ADIYLA KENDİ-
SİNİ İMPARATOR İLAN ETTİ.

1822'DE GUAYAQUIL'DE DÜZENLE-
NEN BİR TOPLANTI SIRASINDA BOLİ-
VAR'DAN ASKERİ KONULARDA KEN-
DİSİNE DESTEK OLMASINI İSTEYEN
SAN MARTİN, BU TEKLİFİNİN OLUMLU
KARŞILANMASI

ÜZERİNE BO-
LİVAR'I ORDU
KOMUTANLIĞI-
NA ATAYARAK
YENİ FETİH-
LERE Gİ-
RİSTİ.

BOLİVAR'IN KOMUTASINDA
ARTANTİNLİLER, KOLOMBİYALILAR,
PERULULAR VE SİLİİLERDEN OLU-
ŞAN ORDU, PERU'YU İSGALEDE-
REK İSPANYOLLARI JUNIN VE
AYACUCHO'DA BÜYÜK BİR YENİLGİYE
UĞRATTI.

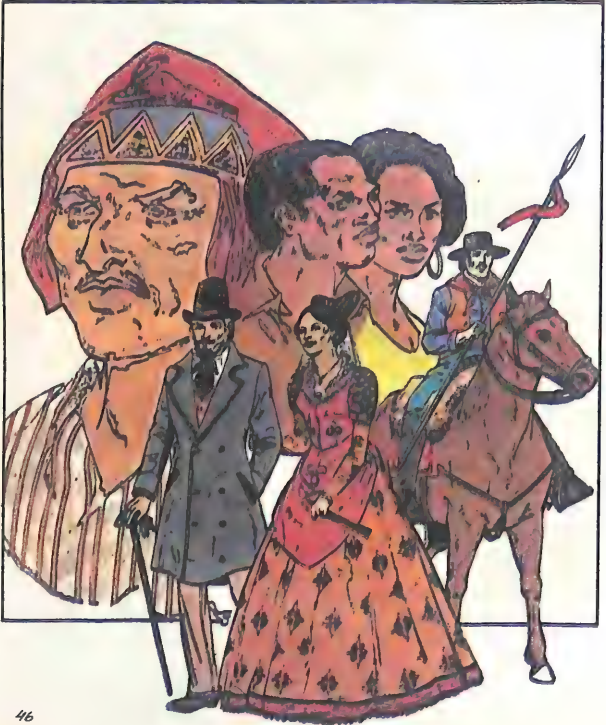

LATİN AMERİKA ARTIK ÖZGÜRLÜĞÜNE KAVUŞMUŞ DURUMDAYDI. İSPANYOL HÂKİMİYETİ YALNIZCA KÜBA VE PORTO RİKO'DA DEVAM ETMEKTEYDİ. PORTEKİZ KRALİYET AİLESİNİN NAPOLYON'UN ÜLKEYİ İSTİLASI SIRASINDA YERLEŞTİĞİ BREZİLYA'NIN YÖNETİMİNİ....

...ELİNDE BULUNDURAN DON PEDRO BABASI PORTEKİZ KRALI VI. JOAO'NUN TAVSİYELERİNE UYARAK 1822'DE ÜLKENİN BAĞIMSIZLIĞINI İLAN ETTİ VE I. PEDRO ADIYLA İMPARATOR OLDU.

LATİN AMERİKA ÜLKELERİNİN 1820'DEN İTİBAREN BİRER
BİRER ORTAYA ÇIKMASIYLA BİRLİKTE KÖLELİĞİN VE YERLİ
HALKA UYGULANAN BASKININ YAVAS YAVAŞ ORTADAN KALK-
TIĞI GÖRÜLÜYORDU.

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

1804

Haiti, bağımsızlığını ilan etti.

1810-1811

Seville, Fransızlarca işgal edilerek yönetime el konuldu. Caracas (19 Nisan), Buenos Aires (25 Mayıs), Bogota (20 Temmuz) ve Santiago (18 Eylül)'da cuntalar kuruldu. Venezuela 5 Temmuz, Quito 11 Aralık'ta bağımsızlığını ilan etti.

1816-1818

Rio de la Plata taşra eyaletleri, 9 Temmuz'da Tucuman'da düzenlenen bir kongreyle bağımsızlıklarını ilan ettiler. Bunu 12 Şubat'ta Şili'nin bağımsızlık kazanması izledi.

1821

29 Haziran'da Caracas'a giren Bolivar, 30 Ağustos'ta Venezuela, Yeni Granada ve Quito'dan oluşan Kolombiya Cumhuriyeti'ni kurdu. San Martin, 28 Temmuz'da Peru'nun bağımsızlığını ilan etti. Bunun 15 Eylül'de Guatemala'nın bağımsızlığı izledi.

1822

İturbide, 19 Mayıs'ta I. Agustin adıyla Meksika İmparatoru oldu. Dom Pedro 7 Eylül'de Brezilya'nın bağımsızlığını ilan ederek I. Pedro adıyla imparator seçildi.

1823

Panama'nın dışındaki diğer yerler, Meksika'dan ayrıldıklarını bildirerek Orta Amerika Federal Cumhuriyeti adı altında bağımsız bir devlet kurdular.

1825

6 Ağustos'ta bağımsız Bolivya Cumhuriyeti kuruldu.

1829

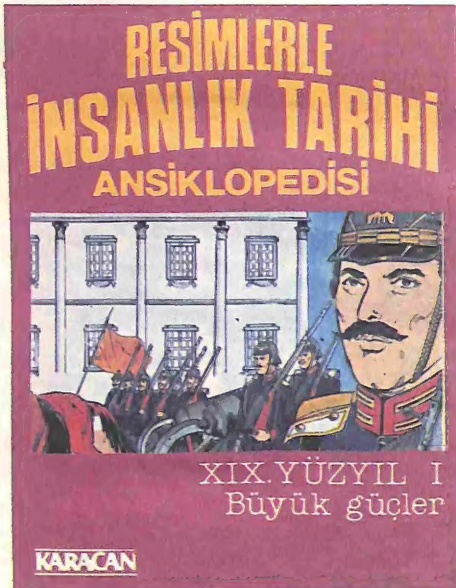
Kolombiya'dan ayrılan Venezuela bağımsız bir devlet haline geldi. İki yıl sonra aynı şekilde Ekvador da bağımsız bir cumhuriyet haline gelecekti.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI:

XIX. YÜZYIL I

Büyük güçler

BAYİNİZDEN
ŞİMDİDEN AYIRTINIZ

MAĞARA DEVRİ İLK UYGARLIKLAR MISIR

ANTİK ÇAĞDA ASYA

Sümerler
Babil ve Asur
İbraniler ve Fenikeliler
Pers İmparatorluğu

TARİHTE İLK TÜRK DEVLETLERİ ESKİ YUNAN

Perikles Dönemi
Büyük İskender Dönemi

ESKİ ROMA

Roma'nın kuruluşu ve
genişlemesi
Jül Sezar dönemi
Avgustus dönemi ve
imparatorluğun yıkılışı

HİRİSTİYANLIĞIN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

BÜYÜK İSTİLALAR DÖNEMİ

ROMA—GERMEN

İMPARATORLUĞU

İSLAMİYET

Doğu
Yayılışı

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN

ANADOLU'YA GİRİŞİ

ORTAÇAĞ

Charlemagne (Şarlmayn) dönemi
Derebeylik dönemi ve
Haçlı seferleri
Ticaret ve şehirleşme dönemi

OSMANLI İMPARATORLUĞU

Beylikten devlete
Devletten imparatorluğa
Duraklama devri
Gerileme devri ve Reformlar

Meşrutiyet dönemi ve çöküş
Kültür ve medeniyet

YENİÇAĞ

Büyük keşifler
Rönesans ve reform

İSPANYA

Şariken ve II. Filip dönemi
Altın çağ

AMERİKA KITASI

Kitanın keşfinden önce
kurulan uygarlıklar
Kitanın keşfi ve
kolonileşme dönemi

BÜYÜK BRİTANYA

Kraliçe Elizabeth dönemi
ve sonrası
Sanayi devrimi

FRANSA

XIV. Lui dönemi
Fransız İhtilali ve
Napolyon dönemi

AMERİKA KITASINDA BAŞLAYAN

BAĞIMSIZLIK HAREKETLERİ

XIX. YÜZYIL SÖMÜRGEÇİ

İMPARATORLUKLAR

UZAKDOĞU

Hindistan
Çin
Japonya

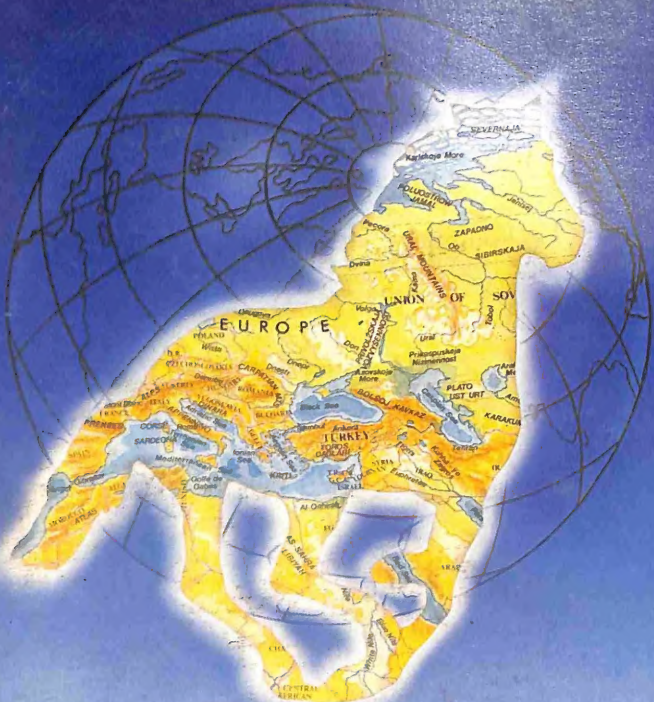
XX. YÜZYIL

Birinci Dünya Savaşı
İkinci Dünya Savaşı
Afrika Kıtası
Çağdaş Dünya

TÜRKİYE

Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet'in
ilanı ve İnkılaplar
Cumhuriyet Türkiye'si I
Cumhuriyet Türkiye'si II

Ülkemiz.. Dünya pazarları ve İmar Bankası..

Türk ekonomisi kalkınıyor.
Bütün çabalar, daha çağdaş, daha yeni bir Türkiye için.
Ekonomik değişimin bu noktasında,
Türk işadamlarını bekleyen bir görev var.
Türk ürünlerine dünya pazarlarını açmak:

İhracat

TÜRKİYE İMAR BANKASI T.A.Ş.

KÜLTÜR HİZMETLERİNE DE "evet" DEMEYE HAZIRDIR!